

Ekenäs 1/9 -19

Einar

Se, jag har haft min bild av henne, den som alltid (något nytt) fanns i din själ när hon var hos dig eller du talade om henne^{x1}, fast hel. Nu ger du din bild och jag skall ha bara den, tro dig. Hon är god som låter konstnären leva, hvad det gör mig godt.

Du säger att mitt hjärta ´skulle vekna´ - det veknar när hon speglar något vekt i dig - vad hon gör dig till, det är hon för mig.

Hon vill sitta ^{ba= barna(E.Rr.) [E.R.]} däruppe med ^{ba-}, "är god", är det litet, är det fattigdom?

Jag försöker att hålla ut, det enda jag kan göra - om det så blir ett år så försöker jag hålla ut.^{x2}

Sörj ej, allt är bra som ~~sker~~ mig.

Om du ej hade så mycket just nu att göra skulle jag sända, visa första skizzen ur minnet till "Hetta", utan färg, ty jag behärskar ej tempera, och med en komposition som måste ändras. Jag vill ha zigenarflickorna närmare varann, i naturlig storlek, ett stycke av det ljusa trädet, grenen, och skugga högt uppåt, ej mer. Se på den en gång ett ögonblick och sänd sedan ned, utan hast.

^{x1} det är ju lyckan - du är ju lycklig, glad - redan i Köpingbrevet var du hennes.

^{x2} om det blir ett helt liv - hur blir det då -

Du har alltid hjälpt mitt arbete, aldrig tagit det. Du säger goda, tröstande ord om det som varit - är. Och jag får ännu något får vara Er vän

Tack för att du ej lämnade mig, du har mig alltid, alltid kvar - var jag än är.

Vet du att jag såg Toulouse-Lautrec i Paris, på Colarossis gård, de visade mig "en stor konstnär, av fin familj" Han gick därifrån med en annan, orden betydde ej mycket för mig då. Var gång jag ville berätta det glömde jag.

Hr. Saarensivu skrattade åt något, och så var han borta för mig.

Vad jag är glad över det du säger om konstnärsarbete där, ingen vet hur glad jag är
din tillgivna

Helene

Sedan Magnus ledighet är slut har jag bedt honom vårda mamma Jag skriver till henne alla dagar.

Jag vill ju ej ljuga nu.

Ekenäs 4/9

1919 [E.R.]

Einar

Du säger att du gjort illa genom din kärlek till en liten varelse - nej, alla få älska. Och jag med. Nu inser jag att hon var allt för dig, du sände det bästa du hade när du sände henne.

Du behöver lycka - som alla.

Han var lycklig, med ett tomt äktenskap, klen hälsa död första hustru, livligt sinne, och han lärde mig lycka.^x Jag visste vad han tänkte när han gick i vimlet, han visste allt om mig bättre än jag sjelv, han sade 'du behöver litet kärlek som alla andra'. 4 års drömmar och så något som gör att man måste skiljas. Känslor dö, men han är hel kvar.

Intet kamratskap, jag ingen glad sällskapsmänska, han förstod intet av målning.

Nu måste här byggas upp, icke sannt [Sic!], arbetas en gång - kom ej, här är också intet att se. Jag är din vän som förr nu, och jag vill hålla av henne.

Man kan ej evigt tänka på samma tavla, nu tänker jag på en annan som kunde målas bara med känslan, utan modell - ej sedd som den andra, en inre syn, som 'Ecce homo'.

^x hans hemlighet.

Och på böcker - vad jag tyckte om 'Pan', 'Viktoria' och 'Molnbudet' och 'Ulalume' och första akten i Celestine. Balzac var rolig att läsa och Goldschmidt's 'En jude' gav ett helt mänskohjärta. Dostojevski någongång en glimt av det vackraste. [Hela stycket överstruket] har sagt det förr [Kommentar i marginalen]

- - -

Jag tyckte också juryn såg underlig ut! Sänd mig räkning hit för packning och frakt för 'Ulla' Hr. Stenman ville be dig fylla mina blanketter jag orkar ej, är det tid? Mamma res [Sic!] till Magnus en tid, så snart jag orkar skall jag vårda henne åter, resa till Hyvinge.

Från Norge skrives att jag ej bör resa, "för stor risk" Vad det är bra att du är stark nu.

Och från Paris får jag någongång veta vad där nu kommer upp - men det är alltid gömt i en enslig atelier, kanske i grannens, kanske i din. - En biograf skriver inte allt, men om han vet skriver han sannt 'kjender'.

En vän tiger, bränner, så gör jag

Innerst blir jag alltid densamma, kan ej hjälpa det - vill ej heller.

Om jag vore frisk nu, kunde arbeta, giva. Men det är du som givit det jag nu får vård för, tack för hjälp och för din mjuka vårdande hand.

Helene

Einar

O, att du ej förstår, om du öppnar ett testamente äger det ingen laglig kraft mer, sigillan måste brytas i vittnens närvaro efter min död.^x Ett papper i din hand är inte värdt något. Däri får mamma allt till sin död, hon gör ej av med det - efter hennes död får du ungefär det jag lovat (50) ej mindre, men vad finns vid min död? Och om Hanna säger att det skall "klandras" lagligt, ej godkänner hon har allt inflytande - då blir det rättegång - de andra ge nog.

Nu äger jag ungefär hälften av det som går för mamma och mig - men hoppas ännu kunna förtjena en gång, ge! Jag blir bättre. Jag borde nu komma till sjukhuset för att ej behöva anstränga mig få vård - allt ges ut för framtidens arbete.

Hvad har jag åter sagt för hårda ord? Boken om mig trodde jag var skriven, se ej hårdt i det. Hr. Stenman skulle be dig hjälpa med mina blanketter och jag har ju sjelv bedt. Alltid ber jag dig! nu som förr, men i detta har ju ingen frågat mig. Jag vet att du nu måste arbeta, har litet tid - På ett hopp i framtiden kan man ju våga - kanske låna - därför säger jag allt. Tro bara ej hårdt om mig nu - varför är jag alltid hård.

För att jag ej genast kunde älska med din kärlek - om någon bad dig om något sådant! var mild mot mig

Och intet Paris i vinter, du kan ej lämna henne. Var ej rädd för mig det går nog om jag får en gång vila ut, jag

älskar ditt arbete. Helene

Jag har tänkt på att skriva några bitar självbiografi,
ett par postpappersark. Vill du ha dem - efter boken ej
är skriven än

Det är godt om du ej säger jag är hård.

Från sjukhuset skriver jag ett kort ibland, vad ha de med
det. [Anteckningar i marginalen]

jente det andra exemplaret som är här hos mig. [Anteckning
vid brevets första stycke]

Ekenäs. 10/9 -19

E.

Jag fick just anmälningssedlarna och vet intet om försäkrings-
pris o.d. Ej heller vad som fåtts med.

H.

Är det ej tid till den 1 sta

[Postkort]

Ekenäs. 10/9 -19

Einar

Goda ord i brev - jag kan ännu vara något för ditt arbete fastän sjuk. Sedan ett så vänligt kort, vänlighet gör mig frisk.

Och sist det om skizzen, något som gjorde färgen klar för mig - gult, grönt, svart, vitt - den var det inte förut. Kanske kan i vinter redan en stor tavla börjas - skizzen bevaras bara för att tjena den, intet annat värde har den, men behöves. Man har ej allt för att packa väl när man ligger, i framtiden skall jag försöka göra det.

Däruppe finns nu många tavlor som jag ej sett, starka tavlor med framsteg, vackra, i synnerhet 'Vårrägn' [Sic!] tror jag. Tavlan med figurer är stark med som det nya alltid är, och den vackra fjällinjen i Fjällbjörkar! En gång får jag se det - i Helsingfors - Hyvinge? Du är visst glad över tavlorna med.

Nu gör jag allt för att bli frisk, men ett 5 minuters besök vid en sjuksäng skall du ej göra. jag måste bli starkare först. - Till dig har jag vågat säga allt det som man ej kastar ut till mänskorna, du skall veta, känna döma som du vill.

Och Ahtela är med i en ny tidskrift - H Ahtela är utan rim - se vad Verlaine säger:

^{fel}
'Qui dira les torts de la Rime!
^{döf} ^{galen}
Quel enfant sourd ou quel nègre fou

Nous a ^{smidt} forge ce bijou d'un sou
Qui ^{ljuder ihåligt falskt} sonne creux et faux sous la lime?

Just nu kommo anmälningssedlarna och jag hade ingen försäkringslista intet annat än den lista du gav i maj, vet ej alls hur Hr. Stenman tänkt göra, han har aldrig talat om det med mig. Hur kan jag nu taga det om hand, ensam sjuk.

Men jag blir nog bra med tiden, kanske bättre än de två sista utslitna åren, och då arbetar jag mer. Jag längtade så förfärligt till konsten helt, det dödade mig

Helene

Staten tager pengar 'heder och samvete' med våld - det är våldets tid. Om man kunde arbeta, ha sin egen lilla värld - med ett par människor i den. [Anteckningar i marginalerna]

Ekenäs. 12/9 -19

Einar

Jag har ju givit mamma ett högtidligt löfte att ej taga av kapitalet för annat än sjukdom, och nu tages det.

- Förr har jag bedt dig sälja mina tavlor, om du kan, och gå konstens väg - jag säger det ännu, en gång.

Men jag vill intet råda eller ha inflytande, nej intet.

Här är bättre, jag sitter litet ute, kanske blir allt bättre än förr. Längtan till liv, arbete har sakta dödat i två år, hjärtat slog ej som förr, nu är det bra. Bara svårt att intressera sig för livet, för annat än tavlor - de som höllo mig bunden vid livet, förde mig till det igen.

Och mest det att du skulle få det bra, i ditt liv, höll mig uppe.

tillgivna

Helene.

Ekenäs 13/9 -19

Einar

Jag har fått en liten hälsning för en tid sedan, jag har inte sagt tack, jag hade inte kraft då. Nu kan jag säga 'tack för att jag får vara med'.

Där är roligt att bygga upp, här är det det tyngsta av allt. Varför bygga? Får jag leva för att en gång bygga på en annan kvinnas lycka? helt tyst, långtifrån, hon skall ha fred. Då har jag ett mål, sjelv har jag intet.

Målning bryr jag mig inte om bara för dens egen skull.

Fröding hade väl en gång något - hur kan man känna varmt bara för sig sjelv - ensam. Jag frågade en gång 'honom' om man inte kunde älska alla mänskor, "det går inte, jag har försökt" sade han.

Kunde du arbeta om du inte hade någon?

Du tänker kanske att jag har andra - men jag har ej.

Tack för att jag i dag fått se fotografierna (de väckte något) och lycka till! det blir en vacker bok prof. Hirn säger detta om konsten i Frankrike - de ha väl ej tid till fördjupning nu, bara till det praktiska, de ha lidit, varit tvungna till annat. Men det djupare skall nog komma igen. Hos några få.

Lycka till arbete!

Helene

Brevet 13/9 -19 [E.R.]

HS.

1.

Ett stort rum med skymning, den inre väggen fördjupad som en alkov, i muren midt emot den ett stort fönster högt uppe mot en brandgång, grannens vägg, ej en flik av himmel synes. Där bor jag med gamla Maja, en österbottnisk sköterska. Hon är butter men skrämmer mig ej - mina armar räcka jämt till hennes knän, där leker jag med en docka. Och en dag en stor händelse, en liten flicka i gården ger mig en ros och en stjelk "brustna hjärtan". De ställas i ett glas uppe på fönsterbrädet, högt uppe, där ser jag dem och de äro mina. Så tydligt ser jag dem än, den ljusröda rosen i glaset, något vackert, underbart.

Sedan år av sjukdom, till 10 år, man ligger, leker ej som andra. Min far ger mig papper och blyertspenna. Min mor vårdar mig.

Ekenäs. 18/9 -19

Einar

Tack för vacker skiss - de komma till mig som förr -

Dina tavlor äro med, din uppsats med - dustiger mot lyckan, och du förtjänar det.

På 'Andjägaren' tänker jag - så vackert känsligt, kallt! Var han kall i Helsingfors? nej, men du har valt det yppersta, det som breder sig över en värld, den nya konsten. Det måste komma något nytt, Arosenius, drömmaren är död.

Engström är också drömmen det oundvikliga, icke saga och drömmen om lycka - ett arktiskt vinddrag går över konsten. Paris med sina skumma vrår har kanske bara finheten, fastheten i teknik att ge de nya.

men du står på gränsen, har värme.

- Duken blev ej bra, kanske för mycket lim, eller var det bomull i duken det är otäckt. Limmet skall ej kokas, när det kallnat ser man hur tjockt det är, en kaka på en liter vatten är för litet tycker jag, det är receptet. Nu blandar jag 2 matskedar linolja i smeten för en vanlig (100 X 60) duk, och lägger blott en gång på, intet limlager under. Stora gamla mangeldukar vill jag köpa.

I går var läkaren här det kunde gå fort säger han om jag får verklig vila, intet kroppsarbete. - sjukhuset. Jag skall göra allt hvad de säga.

Jag skall fråga läkaren om jag en gång kan få kraft att resa, med tanke på Paris, det skulle liva - eller visa min väg.

Att säga till de trötte res till Gausdal har varit en tacksamhetsgård (något annat när du for) nu är något skrivet, (Otava) andra resa, jag är glad.

Helene

18/9

sednare

Nu kom kortet, tack för allt vad du gjort! jag hade ej hittat på så bra jury. - Jag trodde hr. Stenman skulle göra det sjelv. Han har köpt en skiss av mig nu. Magnus tavla får gerna vara med, jag skrev till honom. - Du får glädje [Sic!] av Köpenhamn - jag får ej, ty jag har fått en lång tid av glädje och nu skall jag ge åt andra.

Tack för allt hvad jag fått!

19/9

Jag ger gerna skatten pengar, jag tänkte på dina tavlor och jag bad dig sälja. Vet du, ju mer jag fick ge dess lyckligare lättare vore mitt sinne, kasta bort allt^x och gå och tigga, och få tänka på den man håller av så mycket man vill - därför tog min mor löftet.

^x ej av tvång.

Jag hade tänkt du skulle ha det bättre i Paris om här blev
svårt i vinter - måste dödas, broder mot broder.

Sänd mig räkningar för packning o. frakt.

19/9 -19

Einar

Du skrev om Tyra - jag var redan rädd du inte ville - jag är ju inte god.

Hon skulle gå ifrån dig 'ge dig fria händer' om du ville - nej aldrig - hon är ärlig i sin kärlek till dig, och hon var ärlig när hon talade om något litet fel. Jag vet du aldrig går ifrån henne, gå inte ifrån henne, du vet ej hurudant livet sedan är.

Och om du hade något att förlåta så förlåter du henne såsom mig.

Jag är förfärlig, men där skall aldrig efteråt komma något tungt som du ej visste av. Jag får vara en vän och då blir allt ännu bra för mig. Det var nu första gången jag tyckte om henne för hennes egen skull. Men Hon och jag skola ej skriva till varann, Ni två skola ha allt helt och ensamt, ty Ni hålla av varann.

Ingen börda lägges på henne men jag håller av henne när du är min finkänslige gamle vän - om också jag sjunker djupt.

- - -

Vart skall jag nu gå - mamma väntar mig redan, hon vet ej rätt hur det är. Det är hennes lycka att jag kommer - och läkaren säger att det ej passar för mig - då får jag offra konsten. Jag måste, annars ingen frid, så snart jag kan, men vet du mitt hjärta är så ondt! Nu är hon i

Helsingfors, frisk och glad med gamla vänner. Mitt hjärta
är så ondt, det vill ej, men jag går.

Helene

IX-19 [E.R.]

Vad ´To gutter´ var vacker, skönhetskänsla i var linje
annan känsla med.

- - -

Sedan såg jag ´Andjägaren´ vackert, vackert, jägarens huvud,
fjällen, fjällbjörkar, hela det övre, händerna så känsliga
när de döda.

Och så ett vackert fjäll i björnen som dricker.

´Stugor´ - kanske något i två dörrar.

H. Lund - två barnryggar.

´Optraekkende uveir´ stämning i hästars oro.

Och sedan ´Maleren vid spiseln´ som jag sett förr och alltid
tyckt om, minnes. Då tillfredställde den helt - nu? jo,
den är stark.

´Från Bretagne´ så bekant.

´Necken´ - vilken är det? den är vacker det är ändå inte
den första, inte den sista. Det är en studie för den sista,
redan modell. (Att det inte fått den svenska damen på en terrass,
helfigur, sittande, ett strålande rundt nordiskt ansigte
palmväxter tror jag bakom. Den fanns i Ord o. Bild för
6-7 år sedan, mycket fritt, modärnt målad, sednare period.)

Josephson's. Så kommer ´Madonnan på bakgården´ - jag tycker
mest om regnet i porten, där är mest av känsla av allt
Hon är densamma.

Så ett vackert huvud av vem är det?

- - -

Nelson - ja det var nog meningen att bliva vackert, något blev det.

Tack att jag fick se dem, det enda som trädt i min kammare av konst på den långa tiden - och det är en stor skatt, ännu finns skönhet i konsten. Kanske kan det ge en helst litet lust att en gång än försöka - allt har varit borta nu.

Paketet låg en dag på posten, jag kan ej få vad jag vill, nu skyndar jag att återställa, de behövas och jag har godt minne - ett friskt första intryck, bara ett. Tack ännu för denna hjälp.

Helene.

måndag f.m.

Jag har trott förr att norrmännen voro bara friska utom Munthe - Munch. Munthe är mystisk, varm och djup i sina flata ytor. ~~bön~~ Själen du har rätt.

Ekenäs 26/9 -19

Einar.

Jag trodde det var den unge konstnär du talat om, namet [Sic!] hade jag glömt - Bernhard Häkli. Om vi fick en som ej stannade på vägen, som ej hörde på andra, bara såg, en varm, stark som nådde något - en del ha ju redan nått.

Allt mitt är svagt, när jag tänker att det kunde få något värde (som konst) då blir det ingenting - jag är för vek.

Det var den första 'Necken' jag trodde den med mjuka former, sjögräs, var den första. Om de 3 komma i boken vad det blir roligt.

Man skall väl ej tänka så mycket på det nya för dagen, bara på det man tycker om, det kommer nya varma själar. Engström var vacker.

I ett sjukrum blir allt som om det vore det enda i världen.

- Jag minns några Fröding, 'en Gazal' 'en fattig munk -' en hemsk - och det vackraste har jag nog glömt. -

Här är sjuksköterskans ankomst det enda avbrottet i dagens gång - och breven. Dina. Och Magnus brev, han lovar komma och bo med mig i Ekenäs på ålderdomen, prisar den - han har levat! Mamma skriver så vänligt, jag skall stanna här, sköta mig, hon har trevligt i staden ser många gamla vänner. Jag tror hon börjat förstå att arbetet är det enda jag har i min ålderdom.

Nu förstår jag ditt liv bland böcker och tavlor - jag har

längtat för mycket efter människor - vi ha bytt - i allt.
Tavlor ge nog glädje, andras - det egna ger kamp - och
ett vänligt ord ibland -

Tack för utklipp, målarinnorna börja nog avsky mig - om
Ellen Thesleff stod i D.Press att hon imiterat mig, varför?
Hön, fullblodsaristokraten, vad det skall såra, hon som
bara hållit på det egna.

- Jag vet att du tänker att jag tagit något som var en
annans - men jag har intet tagit som var en annans.

Helene

- jo, ett 'kyrkfönster' -

27/9

Ett brev. Du skriver nu så kraftigt, klart om konst - något
är av Gausdal - men mest det nya i allt, ingen vekhet mer.
Målas där på samma sätt, undrar man - det blir storartat.
Men jag har en blå tavla, en tidig. Och en gul där det
måleriska står så högt, mystiskt, ty man vet ej vari det
är.

Nu skall framgång komma, underligt att ej alla se, men
så har det alltid varit - v. Gogh - .

Helena Westermarck bad mig komma med till Köpenhamn efter
jul - jag ligger - och jag sade 'jag har inga rötter där'.

Paris - vad skulle det ge mig.

Massor av konst där jag ej kunde värja mig, välja, och
ett skumt hål där jag satt ensam med min frihet. 0

Visst är jag litet grand glad om Stenman såg något i tavlan,
jag hade anmält bara 2, bad dem se på den här.

- - -

Nu just bud från sjukhuset, jag får komma.

Helene

Ekenäs. 29/9

E. Fru T.felt tager i sin andra kritik tillbaka det hon sagt i den första - har hon verkligen ändrat mening eller har hon fått en varning - och följt! Jag har ju ej att klaga, och det är undfallande mot alla - tillsvidare. Måtte det gå dig väl i K.hamn, och mig. Tack än för all hjälp. Vad jag har brådt att se resultatet. Här har jag det så bra en mänska kan ha det. Sydländska tallar ute, v. Goghs tallar, stammen grenar sig i 2, i 3 upptill. H

[Postkort]

29.IX.19 [Poststämpel]

Ekenäs 30/9 -19

Einar.

Du har talat om din brud och jag är glad att du funnit henne, också för att du känt henne länge - jag har ingen avund sedan jag vet hurudan hon är - god, och vill vara barmhärtig, har längtat att känna det varmt, ej hetsig, hon blir aldrig hård mot dig, du får det varmt, lugnt.

Hon ville också ge mig en varm känsla i sin lycka, det var snällt, jag är nu glad att hon ville hålla av mig då - nu kan hon det ej mer. Hon kan ej förstå vad jag lidit, ett helt livs sår.

Alla hade kastat mig bort - intet fick jag taga, allt synd. Men vänskap kom. Så tyckte jag du kastade bort vännen till henne, hon skulle säga det - nej, nej det var ej så, förlåt vad jag kände, att jag ingenting förstod. Jag förstår ej mycket än, jag ville så gerna vara snäll, och att du blev lycklig. Det är ju till vår vilja att göra det goda, hennes och min, det till sist skall ses.

Jag var ju så gammal så sjuk, jag visste jag aldrig kunde få något annat.

Ville ej något ondt.

Hon får kärlek nu och det är allt godt, vad är ditt liv annars, vad är det annars värdt. Du är god och vill vara

min vän trots allt vad jag gjort, men du sade "vad livet är hårdt" - låt mig taga bort det hårda, säg vad jag skall göra för att livet ej skall vara hårdt för dig - säg det. Jag skall leva för arbetet, jag skall vara glad om "Ni" vilja vara litet vänliga mot mig i Paris Hennes lycka vill du skapa sjelv, där får ingen annan vara med.

- - -

Jag måste veta dina tavlor med i K.hamn, annars är jag ej glad. Mig refusera de nog en del. Mamma "förstod" dina hos Stenman. Är ej allt vad jag målar 'vemodigt'?

Tack för lådan du sågade, jag trodde den var för dina. Och 'Ulla's frakt säg? 'Från kyrkfönstret' hade jag aldrig tänkt sända ut i verlden, men det blev (den var din från början) nu så. Jag bodde just i hörnet där man såg det, lämnade bort det röda - tyckte tavlan ingenting var. Jag tycker ej om att jag målade det, det var ändå fult att jag målade det. Det är så mycket som är fult hos mig, jag driver blott för vind och våg.

Hjelp mig.

Jag måste gå till honom som lärde mig ge - det är bort från konsten - Om 'studenten' vill jag ej tala, jag tror han är intelligent, söker något idéellt.

Hälsa din Tyra.

Helene

Mitt rena papper är slut.

En stjärna ser in genom mitt fönster var afton.

1 okt. -19

Einar.

Hon skrev vackert, och mest tyckte jag om det första.

Här går det litet framåt, här är så bra, ett ljust, rent rum med varmt mörkröda astrar på bordet.

Vad du offrat mycket för mig dessa år, allt har jag av dig.

Men icke för det du offrat, utan för att det är roligt drömde jag om att kunna vara något för dig när du kom till Paris - inte behöver du ju vara där heller - och varför skall det vara så ledsamt nu, just nu med mitt arbete, just när allt skulle vara bra.

varför är livet sådant, varför är man så svag. [Anteckning i marginalen]

Jag vet du ej behöver det, men jag behöver det att få göra något för dig - då blir allt roligt igen.

En gång får du erkännande, och det får ej komma för sent, nu skulle allt komma.

Jag har fått för mina svaga verk, ovärdig är jag.

Jag är så nöjd med allt du bestämmer, vill, i K.hamn-frågan du förstår det mycket, mycket bättre än jag, och ser på mitt bästa.

Ett brev från hr. Kunttu sände jag till hr. Stenman med påskrift att jag i allt var nöjd med din lista, dina bestämmelser.

Här stormar åter, du fiskar väl ej i sådant väder

tillgivna

Helene

3/10 -19

Einar

Om Tyra tyckte om 'en Gazel' så förstår vi varandra än,
jag håller av henne nu.

All min längtan står till arbete - det är för att jag inte
är snäll jag är sjuk, det är rättvist.

Tack för din snällhet att skriva, men var är du - fiske
- ödemark - arbetare!

En Verlaine, "A la manière de plusieurs", ful först.

- Giv icke ditt hjärta åt kvinnorna - drick för att glömma
- Om mänskorna kränka dig, vad gör det? vårt hjärta ensamt
vet vad vi äro - det vi äro värda det sjunger vårt blod
- var glad att vara ett offer för dessa stackare, de förståen-
de gudarna älska ditt brott. - Framför allt låt dem säga,
framför allt var glad - du skall blomma ännu - Hårda, klara
metall, vart slag gör dig till ett gudomligt vapen för
ett stolt mål." (öde)

och slutet

"Det är att vara ett leende

Midt ibland tårar.

Det är att vara blommor

På martyrernas fält.

Det är att vara elden

Som sover i stenen.

Det är att vara en bön,
Det är att vänta en stund."

- - -

Helene

Mamma skriver att M. är så vänlig och H. "som en annan flicka i år" - vad det gör mig godt, ger ro.

- - -

Dina tavlor borde alltid förbli tillsamman - om du ändå hade fått vintern 1918-19 i Paris, hel, allt hade varit klart.

4/10 -19

Einar

Jag kände stilen - och vänligheten - jag grät. Varför så snäll mot mig som inte är värd det!

På mitt bord står en vacker nejlika, mörkröd, rik - tack - sen blev jag lite glad.

Nu skall jag bliva stark, ej mer driva hit och dit, sjuk, utan fotfäste, jag vet vart jag går.

Helene

6/10

Mycket beror nu på Köpenhamn som jag alls inte brydde mig om, jag vill söka framgång^{jag!} - och då är det säkert att den sviker. Icke medan det målas, då är det en inre, för mig okänd, drivkraft som för mig.

Och jag skall tänka med Ellen Key "kanske kommer det en dag då någon behöver mig". För att "ge något vackert, värmande"! det kan jag ju ej.

Visst får man lära av andra, vad jag ville lära av Guys, Greco! - v. Gogh kan jag ej lära av. Fritt får man väl lära av en beslägtad natur. Men 'imitera' innebär ett uppgivande av det egna, det kan klargöras, ej polemiseras.

10/10 -19

Einar.

Brevet talade allvarligt, jag vet nu hur du har det - ej fullt så ljust som jag trodde, men ändå ljust.

Din hand darrar, det är för att du skriver så mycket, och något litet annat.

Det är tungt att vänta - tro ändå ej att livet är hårdt allt kan ju snart förändras.

Och jag har ett kärt mål, komma upp, få, kunna hjälpa - nu har jag det så bra.

Du drog mig upp ur det svartaste - apati - det tyngsta verk i världen - jag klängde mig fast vid andras lycka, förlåt. En gång ger någon din belöning, det är ju alltid så

Ge´ nu ej mer kraft och tid för mig - jag längtar till arbete men tycker denna vila gör så godt, kanske blir jag en ny mänska och kan arbeta bättre, mer.

Jag har nog refuseringar, fick ett kort, jag är lika glad.

Sallinen är en, och mer värd än alla professorer - hans omdöme.

Kunde jag skriva ett ord till Hr. Kunttu (Nykyrka, Viborgs län) om dina tavlor? För 4 veckor sedan skrev han och föreslog, erbjöd 'Cirkusflickan' till K.hamn kunde jag ej föreslå honom något.

Men är det dig motbjudande? Gör Stenman allt? K. är ej

akademiker, och Sallinens ord väger där mycket.

Ödemark, arbetare, det var en bok! skriv inte alls till mig, tag ro, arbetsfred. Jag är ju/uppe i livet åter. Tack för den goda hjälpande handen. Helene

Är man glad, har hopp, då går allt bra.

14/10 -19

Einar.

Müller-referaten har jag läst med hunger. "Det enda vi behöva veta om världsordningen är att vi göra något för andra" - det har jag hört förr. "Det finns ingen sådan moral som mänskorna skapat^x" sade den som lärde mig - giv sade hans liv.

'Skapa' säger du.

av vad?

Vad finns där inom en, jag vet ännu intet om det som finns inom mig. Vad jag lidit i 5 år av lidandet där ute, har intet sagt men det har tagit mycket, jag har ej kraft att säga allt.

Där kommer en ny kultur - jag tänkte leva individens liv, och söka skapa -

Allt detta ville jag knappt skriva om - där har varit oro, stor, för Stockholm. Vad är det, sp. sjukan? nu när du säger febern är borta hoppas jag allt är godt, gladt igen - att det som klämmer om ditt hjärta är borta - jag vet nog. Jag ville inte att du hade sorg, oro.

Om du ändå kom hit ned en tid då jag orkade se dig, vara glad med dig - och hade något att visa, tala om som förr.

Tunga snöblandade skurar i dag, mörkt. - Såg Galléns självporträtt, i hans gamla manér, är det för att man vet som man

^x bara vår egen.

spårar en svaghet, möda, under styrkan?

Fru Tandefelts 2 dra kritik där hon i ett företal gör en ursäkt för att hon misstagit sig i den första (mest angående Enckell, men andra med) har jag ej mer. Det var i september 2-3-4 dagar efter den första som infördes i tidningen första dagen Stenmans exp. var öppen tror jag - möjligen omkr. den 20 de sept. - minns ej rätt.

När kortet kom som bad mig taga bort mina tavlor från Atenéum bad jag Magnus telefonera till Stenman^x, och S. sade att allt var med, antaget. De sände nu bara kort till alla.

Inte tror jag de bryr sig om mig i K.hamn, men jag skall arbeta ändå om jag kan.

Jag har inte bläck här.

Nu kan jag sitta litet mer uppe, och min arm som varit så slapp, styf, ibland börjar bli helt bra, det är av vilan. Läkare säga ät, vad det är ohyggligt.

Tänk på din bok, ej på mig.

Helene

^x fråga hvem som skulle göra det.

tisdag

X-19 [E.R.]

Einar

Det föll snöflingor och vattnet var ishvitt,^{x1} träden kala, när jag kom hit igen till kammarn i går, och ställde en nejlika på bordet. Solreflexen från juni är borta, en litet mörk kammare nu, men en dag kan man kanske se på ett arbete, och då är det något som drager en framåt.

Jag har läst en så fin bok^{x2}, en bok ger åt alla, åt den goda, den dålige - när du skriver ger du långt fram i tiden åt alla. Det finaste vill jag ej tala om, det skall läsas, bara litet om det som rör målning."- den dramatiska konsten är lika mycket efter som skulpturen. Det är icke på samma sätt med det goda måleriet och den goda musiken vilka hava förstått att tyda och återgiva det samtida livets mera dolda, men icke mindre allvarliga och förvånande drag. De hava märkt att detta liv hade förlorat i dekorativ yta, endast för att vinna i djup, i inre betydelse och själsligt allvar".

- - -

Nu kom ett brev, jag blev så glad men vågade på en lång stund ej läsa det. Varför? Jag vill att allt skall vara så bra där - och det är ju det!

Fiske är visst roligt, det har sitt lilla mål och är fri-luftsliv - men kallt. Flyttning är mindre roligt, tänk^{x1} ej fruset.

^{x2} du har talat om den för längesen. "Den ringes rikedomar"

så ofta på 5 år, om det ej ger nya väggar som ge ny stämning och säkert nya verk. Jag tycker det är roligt att höra om var kammare^(stor) som du ser på.

Om jag kunde få mamma hit - vem vet när jag orkar resa, och hon vill nu till Hyvinge, ensam. Magnus har ändå varit snäll mot henne

Det är alltid roligt när någon annan tänker det samma, och Anders Österling är fin poet. Kan du läsa Dostojewski nu! [Anteckning i marginalen]

Får jag berätta litet om Cézanne?

"Måla efter naturen var för honom ej att kopiera, det var att réaliser "ses sensations".^x Till en elev sade han 'utveckla Er personlighet', och i sin fruktansvärda kamp utropade han ibland "om jag vore Bouguereau, den har utvecklat sin personlighet".

En så häftig, häftig mänska, bara målare, alltid. Och annars ett sådant ^{barn} och en borgare. Men alltid på sin vakt som målare, ingen hänsyn. Han sade till vännerna att han bodde "långt borta, vid en gata".

Säger om Rosa Bonheur att det är "så förskräckligt likt", om Puvis de Ch. att det är "bra imiterat". Rosa Bonheur hade förbjudit fattiga släktingar, som hon underhöll, att måla djur i förgrunden på deras tavlor (konkurrensen) - "det gör ingenting bara man har temperament" säger C., alltid talar han om "temperament". Vännen Zola vill uppfostra honom till en Ary Scheffer, det blir skilsmässa och Zola förstör Cézannes brev för att de ej äro 'korrekta', världen skall ej få se något sådant, gömmer också de tavlor han skänkt. Det har sårat C. att bli nämnd, som modellen till 'l'Oeuvre', målaren som dödar sig för en misslyckad tavlas skull. "Då målar man en ny" säger C. - Barndomsvännen "är ej elak men han lever under omständigheternas välde". har blivit en "sale bourgeois".

Men vad det gör en ondt - aldrig annat än hån! Han hade
^x 115 séancer för ett porträtt.

När han blir rasande förstör han sina tavlor. [Marg. anteckn.]
Hans språk är nog så att jag ej förstår det. [Marg. anteckn.]

mycket, sin visshet, familj, pengar - men alltid hån, alltid sår! Jag vill aldrig mer säga att en tavla är dålig, åt världen.

Nu har jag en sådan lust att visa två Cézanne, de andra har du i mycket bättre tryck.

Vet ej om det kommer någon november, kan få dem en gång i korsband, eller då. - Varför flyga mina ä-prickar så högt? jag ligger alltid och skriver.

Jag var så glad över brevet - och nu är hon ju frisk?

Helene

Jag har skrivit till Marianne och frågat om möjligheter att sända tavlor till London exp. efter ett år - vad jag är barnslig - tänkte på en annan med.

22/10 - 19

Einar

Jag är glad att du kommer i november - jag får se dig hoppas jag - se lycka.

Vi skall titta på "Cézanne" som kom i går, där är en 'ung flicka' jag tycker om, för resten bara några billiga, fattiga bilder utan ton, och det kallar fru Tandefelt fin-fina illustrationer. Texten är nog fin.

Ett nytt självporträtt är egendomligt, säkert vackert i bättre tryck, i original, han ser litet ut som en börsjude där.

Denna lilla 'Cézanne ger en bara lust att ha den stora: ett eau-forte, 57 heliogravyrer, 100 teckningar i texten. Tyvärr äro de till 100 fr. slut, det finns bara på finare papper till 150-175 fr., och kursen nu! När det blir bättre tider måste jag ha den. Då får jag 'ung flicka' fin, stor, - hon har något vackert i armarna, huvudet.

Stenmans revy var politik, ekonomi, ej konst - jag har tagit den naturligtvis.

Vid 13 år såg jag två Fanny Churberg, det var en 'upplevelse', första gången en tjock fast ton som gav luft - ton med. Två små franska tavlor 'höstackar', 'afton' starka som en god Gallén men ingen död punkt i färgen, omedelbarare och tjockt, saftigt. Sednare ett finskt landskap jag ej tyckte så om.

Frankrike ger något - en viss nerv, något av en stålfjäder i teckning, och grace - som i 'Körsbärsträdet'!

Vad det var bra du såg på de tidiga målningarna, såg dig själv, och du har ännu kraft, livsintresse, tro.

Finge jag mycket kraft kunde jag leva, måla.

Jag skrev något helt kort, bara det jag tänkte, till Hr. Kunttu - inte undervisande eller övertalande. Om han nu ville se, eller fråga Sallinen! Gav din adress i stället för Stenmans och sade att tavlorna voro i Helsingfors

Vad är jag att det givits erkännande - och ett så vackert - att det köpts - jag blygs - djupt.

Allt som fanns (det fanns) i mitt hjärta är så underligt långt borta.

- bara en liten gammal dröm tittar in ibland - ett fosterbarn, vid lampan - och det blir aldrig så.

Jag håller ändå av Måns, Hanna är så praktisk ännu.

Om jag fick mycket mycket kraft att gå till arbetet!

Jag tycker så om den lilla sjuksköterskan här, en liten idealist. Hon säger att tillfredställelsen med livet, och i äktenskapet, ej är större i den krets varifrån hon utgått, folkets - de längta alla. Hon söker något med. Jag trodde att bondens liv med gemensamt arbete, intresse, var lyckligare, hon ser ned och skakar på huvudet. Hon vill låna mig en bok av Maeterlinck "Den ringes rikedomar".

Nu är sjön som ett dunkelt grått öga bakom stammar och fint gult löv, mjukt, vackert.

- Och Müller som sade att 'konstnärerna förstått leva på det omedvetna' vill på samma gång att individen ej skall höja sig över massan, det går ej ihop. -

Tack för bild

Helene

Fiskar du i is, du fryser.

23/10

Maeterlinck.

´Den ringes rikedomar´

Själens uppvaknande.

- Man skulle kunna tro att vi närma oss ett andens tidsskede.
- det vi veta om Egypten ger oss anledning att tro att de genomlöpte ett sådant andens tidsskede. I en mycket avlägsen period av Indiens historia torde själen ha närmat sig livsytan till en grad, som sedan aldrig mera uppnåddes. Medeltidens två mystiska århundraden - Å andra sidan finns det fullkomliga tidevarv då intelligensen och skönheten råda i sin renhet men själen icke visar sig - Grekland, Rom, 16 o 17 hundratalet i Frankrike (med undantag). De hava ingen osynlig princip.

I våra dagar - hon har kanske aldrig fört fram mångfaldigare och oemotståndligare stridskrafter - oanade utstrålningssegenskaper hos materien, och tusen andra företeelser.- Och har man väl någonsin intensivare känt den heliga tyngden av en osynlig närvaro än i somliga arbeten av vissa utländska målare. - Man närmar sig en ofattbar tystnadens transformation, och det positivt sublima, som hittills härskat, synes nära att taga slut.

Nejlikan blommar så rikt. En liten vitplister? är fin i ett glas

2/11 -19

Einar.

Fryser du i kallt rum, gör inte det.

Oh, "tålde" jag inte barn - jag var rädd för dem, det rörde vid något som ej fick röras vid inom en - det hårdaste lägger en mänska över den djupaste sorgen. Vet du vad jag hade sagt Fru Wartiovaara om hon sökt tröst hos mig, "gå ifrån Edra barn" och hon hade fördömt mig och slutit sin lycka till mig.

Där var ett barn som dömde mig, en liten en, jag höll av honom, jag ville hjälpa och min kraft räckte inte till. Fadern slog dem alla, modern låg alltid, där var svält. Polisen förde hela familjen (8) till fattiggården, det stod i tidningar sedan.

Jag ville taga honom^x, en liten en - men han kunde aldrig bli en mänska. Men hjälpa skulle jag. Det värsta jag har gjort, tagit ett barns tro.

Skall jag nu taga ett barns tro, om min kraft ej räcker till för fyra - gammal och sjuk kan jag ej sköta ett hem för tre. Men jag längtar.

Vad du har rätt om museimän, kritiker, de döda allt eget, vackert som höjer sig, de taga den färdiga framgången. De små fattiga som bara måla och kämpa få dö, om de ej älska

^x sade det ej. M. gifte sig, vi ägde intet.

arbetet, då leva de, kanske kort, men för alltid. Och ni män älska Ert verk. Vet du vad en kvinna är - aldrig kan hon bli målare - skådespelerska, sångerska ja -ty det är hon, hon är blomman, hon blir älskad då kan hon ge.

Jag borde leva bland invaliderna, medlidandet, samhörigheten. 'Sonja' kunde leva, ge, hon var god.

Jag tyckte om Anders Österling - tack att jag fått läsa "Bröderna Karamasow", och tack för allt som stått i kanten (ej för mig) det blir rikast när en annan är med. Boken är ändå en början i sin praktfulla hemska rikedom, den innersta kampen är ännu inte med. Ja än den hos Mitja?

Vem ger ett sådant verk nu mer. Vem ger det i målning. Oh, om jag kunde måla en tavla.

'Gwen' har ofta ordet elegant, och något i katalogen är elegantare än hos oss - ja, det är elegant. Något, ^{x1} är utvattnad Rousseau, något Breughel [Sic!] och kubismen [Sic!] värkar föråldrad^{x2}. Börje är glad. Har Sköld sett Sallinen?, om han ville gå framåt ej byta manér!

Engström vet jag är stark, men vem ger mig det stora starka och varma. Sköld? Jag längtar efter något så förfärligt starkt. I Sverge ha unga också krossats!

- - -

Cézanne beundrade Greco, flickan är en Greco. Han tecknade var e.m. i Louvren, i Trocadéro, sade att förmiddagens målning berodde på om eftermiddagens teckning varit god.

^{x1} än indiskt.

^{x2} fastän den är Greco.

Vad han var nervös.

Jag har försökt arbeta 10 minuter, det tröttar, jag försöker om igen, jag vill nog.

Helene.

Så skada att "Bröderna Karamasow" är ett fragment - vad han hade gjort av Mitja vet jag ej, kanske.^x - av Aljosja hade han gjort en 'Sonja' med ett godt försonande ~~ögonblick~~ [-- överstruket] slut, ty han är mild. Jag vet hur de se ut, alla, ej av aktörporträtten. För mig blir Ryssland alltid Dostojevski, och jag älskar det.

Tack för katalog och allt om konst, det ger att tänka på, är roligt.

Jag märkte ingen början till mjukhet hos Ivan.

^x kan en Mitja bli något annat!

kan en mänska bli något annat?

lördag

8-10-12/XI -19 [E.R.]

Einar

Jag har lagt mig ren´ det spelas i rummet bredvid, sjungs - jag läser Verlaine, han och tonerna gå ihop till ett, vad han är vacker i ´Jadis´, - några - litet som ´Chagrinskinnet´ för många, många år sedan.

Den "sista flyttningen i Torneå" - jag förstår nog.

Mamma vill till Hyvinge nu, där dör hon visst ensam.

Jag måste dit, och kan ej - och kan ej vara i de rummen nu.

Tack för Gausdal - allt som varit så kärt.

Jag ville gerna vara snäll - som du - kan ej.

måndag.

Inte kan jag få en verklig konstnärsframgång i en stad som Paris, det är bara du som varit god. Och jag behöver inte ära. En rulle med dukar per post till London, bara ett oartistiskt försök tänkte jag på. Vill du vara med om jag får en adress^x, i vår? Där är otroligt konservativt och på samma gång möjligheter för allt.

Jag har intet att lägga i arbetet nu, målar litet och med trött liknöjdhet. "Konstgjord kraft" just det var Tyskland,

^x fick ett kort därifrån, men kan ej få svar än.

konstgjord konst.

Cézanne: "Tavlor göras bara[?] med temperamentet." "Det grandiosa slutar med att trötta".

Du ser, förstår, du skulle hjälpa världen att förstå, skriv!
Du ser så fint - för mig, ensam förstår jag intet.

Mig tycktes två hästar, flyende, känsliga, den tredje av trä (Sköld), och Linnkvist bättre här, Ryd vacker och Sandels ger känsliga rörelser. 'Karen Lund' är för mig bättre här än hos Strindberg. Engström's 'Lada'! Denna katalog står högre än den sednare.

- - -

'Bröderna Karamasow' lever för mig nu.

Det har varit en litet tung tid nu just. - Får jag önska glädje, lycka på namnsdagen! jag hälsar dig hjärtligt.
Helene

Lördag ännu några blå hoppande vågor, nu allt fruset.

12/11

Jag har i dag frågat Fru Grönvold om fyra rullade tavlor "skogarnas drömmar", kunna sändas till blott en mänska att ses.

Tyvärr har jag ej hennes nya adress. Man får vänta, se.

Helene

(i Köpenhamn.)

13/11

E. Jag vågade göra denna fråga i K.hamn emedan det går an att säga nej om du ej vill, nämnde intet namn. Det föll mig in och jag gjorde det gensat för att vinna tid, bad endast att få visa några arbeten för en, intet om exp. som är dyr. Var det för egenmäktigt? det var blott en fråga - öppet att säga nej om du ej tycker om det. H

G. är en "upptäckare"

[Postkort]

16.XI.19 [Poststämpel]

Ekenäs 15/11 -19

Einar.

Tacka henne snällt, här är nog bra, låt henne ha fred.

Jag blir bara så hård, Gud hjälpe mig.

Jag läste "Norjan luonto taiteessa" det bästa av dig som jag förstått - nej, några små poem! Minns Munthe's "Trolldryck", det är Haugtussa.

Jag tänker så mycket på "Bröderna Karamasov". Sosima är min gamla vän som visste, förstod allt, kände allt sjelv. Och så blev jag så hård, och vet du ett barn känner det. Lille Per som var min goda vän i kaféet - 1 1/2 år, hans röst hade alla kärlekens tonfall - han vände sig bort när jag blev hård.

Jag tycker ändå så om ditt hem, dina lådor, dina konstverk - allt vad du lärde mig älska -

Finland konst - dig.

Här blir nog bättre jag skall arbeta stilla.

Helene

Zigenarmodellerna, Ylva och Gerty, ha rest till Helsingfors vad blir det av dem där? En annan Saarman-familj med konstnärssvärmeri, musik teater men ej barnslig mer.

16/11

E.

Vad jag var glad över det brevet "att bli något i eget land" - gå ej från Finland, ej ens till Paris - bara litet. Det sades i Köpenhamn att de saknade "skogarnas drömmar" i den finska konsten. Släpp icke skogarnas drömmar. Nu har jag sagt för mycket, där jag intet skulle säga. H.

[Postkort]

18/11 -19

Einar.

Tack för att du skrev så vänligt, varmt, för att jag hade en mjuk stund i det som gått.

Intet kunde jag vara intet ge.

Men lugn och lycklig var jag - tills där kom andras tankar önskningar in.

Håll din stora lycka fri från andras tankar om du kan.

Jag försökte arbeta på din namnsdag, och i dag. Handen följer ej naturen den är trött, något är så underligt trött - synen. Det blir nog bättre en gång - om där kom en glad sak.

Och där kommer en "resa över haven till en stor stad som ger lycka, skatter, och min "käraste önskan blir uppfylld" hörde jag i går! Det var nu inte svårt att säga, men det var hemskt när alla, Marianne, läkaren och "tjänstemannen" som, obegripligt, hade samma arbete som jag, och hjälpt mig, ännu skall hjälpa, allas gärningar, yrken, komma fram - där var "en kvinna i hans liv."

Det jag vet måste ha verkat på den bleka fina, sjukliga dam jag såg första gången i mitt liv. Hon gömmer på sin underbara förmåga att se framtiden. Är jag ej vid slutet av allt hopp när jag talar om sådant. Jag hoppas ändå på arbete.

Vi arbeta begge, du med ett mål, jag med något - sedan
ges det något - jag skall alltid låta dig veta om livet
givit något.

Helene

Ekenäs, 20/11 -19

E. Här är bättre, här arbetas åter en stund. - Dardel's yngling var i mitt tycke vacker, flickan hård, trädet gick bra ihop, kanske färgen är djup, tar bort det hårda, vet ej. Sänder katalogen lördag. Har första gången sett havet frysa, nya stämningar var dag. Allt väl. H.

Är det ändå salon-konst?

[Postkort]

21/11 -19

Einar.

Det blir underliga, svarta Matisse-konturer det finns ej kraft än att se nyanser, att lägga i det något man sett. Dagen är tung svart, och utan arbete sjunker man djupare i det.

Men värdinnan säger att jag alltid är glad - gudskelov.

Hur mycket sorg och ondt gör jag dig ej - tänk att jag är sjuk, om det stod i min makt gjorde jag det ej.

Jag vill i grunden allt godt, att ditt liv skall bli lyckligt och du alltid vara god.

Tänk med ett stort medlidande på allt. Från små barnår ha de givit mig de vita idealen, aldrig det röda varma livet. Allt stängde jag in i hjärtat.

Så grym är inte ens jag mot dig att jag trodde de vita idealen skulle vara nog.

Gå du till det som är varmt.

Kunde jag bara komma till mamma - hon är ensam.

Och nu skall jag inte skriva något ondt till dig mer sednare.

Köpenhamnbrevet har kommit - taga dig med för att strypa dig - i mörker! Det är bra att du protesterar - två tavlor var för litet av dig.

Jag har nog märkt att att (sic!) det var juryn som hemförde segern och allt lät oartistiskt. Wikström är naiiv.

Om mig behöver det ej sägas något. X) De svagaste må hänga där de hänga - jag har ej väntat något godt.

Du får ej vänner här när du protesterar, säger juryn sanningen. Du måste ut ensam, eller med, Häkli? i en liten ljus lokal, men vad det är svårt. Intet från Grönvolds, de skulle sista hösten till Berlin. Intet från Marianne - är det så att London är för engelsmännen, det har sagts förr. Men hade man något kunde man sända det utan dem. x)

Nu har jag intet. Av Köpenhamn har jag ej väntat glädje - jag är svag. Det är en vän som varit god mot mig, sett något i det, jag har haft min glädje.

Jag skall således ej sända breven - kanske i katalogen. Det går fin snö som rök längs jorden och mörkret hänger över. Vid stranden midt emot är vassen gul, isen vit av snö, runda berg lyfta sig vita mot mörk skog och molnen resa sig över. Vackert.

Du kunde göra det vackert, färgrikt.

I morgon modell en 1/4 timme eller 20 minuter - om jag fick henne att vara stilla!

Förlora aldrig tron, Cézanne hade den till det sista, fick rätt.

Du gjorde mig glad med din entusiasm för ungt och friskt;

Med ditt mod

En kämpe! Men lämna bort mig, kämpa för de unga, starka.

Att du ville kämpa än! Helene

X) jag har tillräckligt mod, kunde skada de ungas sak.

x) jag begärde blott en rammakaradress!

23.XI.-19 [E.R.]

Ej aldeles hopplöst om ^{vi} man hade något efter ett år. Allt sparas.

Courtois svarade en elev att "den franska marknaden höllo fransmän för sig".

Tack för katalogen, en frisk ström från Danm,ark - kvalm här hemma.

(Kom med ett brev av Marianne. E.R.)

Ekenäs 25/11 -19

Einar

Nu är här svarta fläckar på våta isar och grönt "flövattnen" vid stränderna, små vågor.

Jag målar viljelöst i svart o. vitt, ett kaos, som känslan för handen.

O, denna tid att vänta på kraft, vad det är svårt att vänta, jag har ej tid.

Läste Hamsuns "Öst o. vest", utan stämning, men har sett att österlandet har ro. Varför har man ej ro i sin ensamma vrå.

Brandes säger det, den grekiske konstnärens personlighet framträder ej - jag har beundrat men ej hållit av många. Michel Angelo är den överväldigande sorgen för mig, och kroppens seger - midt i all "aand" - och allt störtar, det blir ingen seger.

Jag har drömt som ung inför "Slaven", och det är kropp.

Att det är stort är en inre nödvändighet.

Vad betyder kroppen hos Greco x) Jais Nielsen är hans barn det som nu kommer är hans. Michelangelo är den store ensamme, han har intet barn, man kan väl inte skylla den finska pärmen på honom.

x) och hos Dostojevski.

"Lille børn i Løngrav" var så nått.

Inte tror jag på spådomar, är bara övertygad att mina tankar, som voro med taylor i London de dagarne, inverkade, det blev till en resa över haven till en mycket stor stad inom litet mer än ett år, hon trodde nästan 'ämbetsmännen' var med - och det blev allt det jag mest tänkt på i mitt liv. 'Har ni en bror'sade hon och det kom något i hans hem som jag fruktat för - det var tankeläsning.

Jag vet att jag aldrig gör den resan.

När hon är svagast ser hon mest, nu har hon spottat blod. Hon har intet motstånd. Och det har ingen makt, hypnotism hjälper så kort. Och profetian att jag skulle få min käraste önskan uppfylld - den vet jag att jag får.

I England var första intrycket att mänskorna voro urtvättade, karaktären borta, hos de unga. Det är en ö de äro alltid stöpta i samma form, formen är nött, det blir upprepat, konventionellt. Torvaldsens form. Hade ej stor lust att måla dem. En dålig fransyska har mer natur, och är mindre vacker.

Åsarmans'äro alla borta från Hyvinge och många andra, säger mamma- och att jag ej skulle orka med livet där. Där var mycket svårt att få modell då redan.

27/11

En bild är här en stor händelse - tack för kort och bok. Jag har hunnit se en vacker Matisse och Rousseau är en uppenbarelse i kraft. En vacker Bonnard. I Dardel skymtar och försvinner emellan, en Nerman. Redon stark. Har ej hunnit än

Vill du komma? gör som du vill, du blir ej glad av det.
Jag vill nog se dig.

Här är ingen målning att se, intet innehåll -

Cézanne är vacker i 'badande' smältande, målerisk. Sörensen
vacker. Jag kan ej gå tillbaka till min gamla syn på
konst. Du gav den nya.

29de. Skall jag få se dig en gång än. Helene.

Io-huif⁷tyckte jag om - har förstått så litet annat.

1 dec.

Einar,

Marianne har inga barn. Hon var en passionerad barnvän som ogift, sedan sade hon 'kanske är det bäst som det är'. När jag nu talat öppet om min ensamhet väntade jag ett förtroende - icke ett ord kom. Magnus lekte alltid med släktens barn, han lekte aldrig med sina egna.

Ett litet barn behöver en alltid - arbetskan för det till barnkrubban. Lille Fredrik Harzell var 12 år, honom ville jag ha haft.^{x)} Min mor säger ofta 'jag är ingenting för dig' - det går ej, och jag har ingen kraft nu - ett hem med 4.

Det är en dröm för att hålla livet uppe.

Så var det också med London - jag sålde där en gång ville sända 2 tavlor när jag har dem.

Jag vet att Paris är konsten och dit ville jag helst, men det skall vara en kollektion för att utställa hos Bornheim [?] Om jag kan börja arbeta efter ett år när jag får en kollektion - och hurudan

x) jag tycker ej lika om alla men där är några jag ville
ha!

Jag frågade intet som barn - man vågade ej.

Tack för att du ville hjälpa, om jag gör något sådant
ber jag om din hjälp. Det finns väl fria utställningar
där - Höstsalonen? - man kan ha 2 tavlor.

Det är ren tanken som måste ha ett mål, när man ligger
- hvad tjänar det till när man målar så litet som jag
- och så som jag är svag i arbetet.

Jag ser på katalogen, förstå de det franska? Picasso
vinner, blir poetisk. M.Laurencin har skönhetskänsla.

Helene

11/12 -19

E.

Glömde att ge min adress S. Strandgt 13, hade visst något os när jag skrev, kände det ej bra. Nu hoppas jag det skall gå över. Där är saker jag gärna ville säga - bra saker. H.S.

[Postkort]

Ekenäs 11/12

Einar.

Ej förstår jag rätt brevet - dig har jag ej förebrått att du ej ger förtroende du ger vad du vill - . Men Marianne talar ej om barn med mig, ej om sin saknad, det är tungt. Tro ej att jag vill säga något tungt till dig

Nu förstår jag ej rätt ditt brev jag är för trött. Gerna vill jag se dig - och, tala om din lycka - tala öppet till mig, annars är jag så långt borta från dig.

Jag vill nog vara frisk och glad - och att du skall vara glad - var ej ledsen.

Kommer du då måndag eller tisdag? - (jag väntar. (Helene)
det behöver ej sägas)

14/12 - 19

Einar

Jag har nu orkat läsa om brevet - det gjorde mig först så ondt att jag sagt "tunga rivande ord" - nu ser jag att det förtroende jag väntat av Marianne - om hemmet utan barn - det har du tagit för en förebråelse mot dig. Det är ju tungt att det gått så, det är väl mitt fel som ej kan skriva. Jag har intet att förebrå dig - ingen - du har varit god.

Helene

19/12 -19

Einar

Jag har något litet i min hand som jag kunde ge dig än - litet mer julfrid - hur kan jag då låta det bli borta? Det är bättre än rätt på jorden, än att tuga för att det är rätt att tuga.

Jag har i Norge givit något åt en som på ett sätt höll på att gå under, något litet mer än det världen kallar rent och godt - för mig var allt rent.

Hur kan du då tycka synd om mig när jag fått så mycket, är det inte nog, är jag ej färdig med livet.

Varför är jag sorgsen? Om det vore för det jag ändå längtat till det renaste, som ej fanns för mig. Du har alltid bara varit god, var nu glad.

Nu sänder jag efter ett par böcker till Hyvinge, läser Trollbok och Dégénéérés om igen. Kan ej någonsin tala om dem, har ej förstått så helt själen i dem, blott glimtar, än sol, än det stora (längtan)

Jag hade två så goda dagar. Blomman hälsar!

Helene

Nu tror jag på din lycka.

21/12 -19

Einar.

En god, glad jul!

H.S.

27/12 -19

Einar,

Ett så varmt brev till mig - mig, ej min skenbild. Och du har bland allt annat ännu tänkt på mig. Jag är rik och fattig.

Jag ville tacka för julklappar och så gick jag ut i stället, tyckte jag hade kraft att gå helt litet. - Tack för brevet till jul och för foto! Först var det främmande hållning och uttryck där var ej ro som förr, där var något hon sett hos dig, men vackert kärt. Och hur kunde du ge den dyrbara Guys! Några dagar hade jag sett på Gauguin-Mappe, den hade tillfredsställt mig helt, stor och stark och skön - så kom Guys och jag har bara sett på honom -

Frankrikes två stora söner! Vad han uttrycker - ända i det lägsta får han något skönt, mjukt över det. Allt skönt, mjukt bor i denna "obildade soldatsjäl", i hans syn. Vill du ej ha någon av bilderna till din bok? de sändas genast.

Io-hui, det jag bäst förstått - hur litet hade jag ej ändå förstått! Det är så vackert. Tack. Nu finns 'Dégenéré' här, och jag borde aldrig läsa när jag ej förstår. Mitt bord är rikt med den blå blomman, Guys, Gauguin brev och kort.

Julaftonen skrev jag till mamma (hon går aldrig ifrån mig), skriver alla dagar nu. Juldagen bad min fröken ^{mig} dit in - där var sol. Jag borde ha sol, kunde få det i det rum jag bebodde 1918, och vill ej dit.

Vad ditt brev är vackert, och jag har en vän. Förr tänkte jag ofta på Mariannes melankoliska sång

"Sie mussten schweigend wandern

Denn Keiner kennt den Andern."

Nu är jag ej mera rädd att du gör något förfärligt - när du håller av någon kan du ej kasta ens ett vemod över henne, du är ej fri.

Ett godt nytt år, med allt vad du önskar!

Helene

1919. [E.R.]

Nyårsafton

Einar

Var inte så snäll mot mig, jag blir så upprörd, jag är inte värd det.

Åter har det kommit en vacker, dyrbar bok - den skall vara din, liksom Guys en gång skall vara det, jag har redan fått så mycket.

Det är visst något mycket vackert, stämningsfullt, den kom just, jag har bara sett litet - något originellt. Nu har jag sett på Guys, de säga att han blev engelsk, gjorde sig flegmatisk, oåtkomlig - hård. Men han var Beaudelaires vän och Thackeray's. Jag ser bara på det han gav i bilder, det mjukaste av hud och skönhet, ljus. Icke någon moral bara konstens höga moral - gör det som du ser, tycker.

Vad den lilla svartögda Nanna är klok! jag tänkte högt "skall jag måla din klädning eller din kappa" sade jag "Det är som tant sjelv tycker". Jag vaknade upp och säger "ja, jag gör det som jag sjelv tycker, och när du målar gör du det som du sjelv tycker" "Ja, inte skall man fråga sånt!" säger hon - jag är generad. Jag har målat en ny ej fullt så svag.

Nu får jag ett litet soligt rum, byter med fröken - det är så mörkt här inne, det trycker ned.

Gauguin gör mig godt, nu är typen bara vacker för mig, allt vackert - "Contes barbares", "Unga flickor" (2) landskapen och en flicka med solfjäder är så fin. Jag förstår din längtan förr - då längtade jag inte - ej nu heller.